

Kõrgem Kunstikool Pallas
Nahadisaini osakond

Kindakollektsioon „Naine ajas“
Lõputöö

Kati Lukk
Juhendaja: Kerttu Lumi

Tartu 2019

SISSEJUHATUS	2
1. Ajatelg	4
1.1 Signe Kivi ajajoon	5
1.2 Moemaastik 1960-2000	8
1.2.1 Tallinna Moemaja	9
1.2.2 Siluett	10
2. Persoonikinnaste valmistamine	13
2.1 Disainer ja klient	13
2.2 Värvivid	14
2.3.1 Kinnas 1	16
2.3.2 Kinnas 2	18
2.3.3 Kinnas 3	19
2.4 Kavandamine ja prototüübi valmistamine	20
2.5 Persoonikinnaste valmistamine	21
2.6 Viimistlemine ja kliendile üleandmine	22
2.7 Pakendamine, karbi valik	22
2.8 Järeldused	23
KOKKUVÕTE	24
RESÜMEE	25
KASUTATUD KIRJANDUS	27
LISA 1. Visandid	30
LISA 2. Kavandid	33
LISA 3. Tööprotsess	34
LISA 4. Logo	38
LISA 5. Fotosessioon	39
LISA 6. Materjalikulu	42
LISA 7. Intervjuu Signe Kiviga	43
LISA 8. Nahkesemete hooldamine	47

SISSEJUHATUS

Tartu talvistel tänavatel jalutades panin tähele, et enamik inimesi on musta riietunud. Samuti ka mina. Mõtlesin Eesti inimestele, kes ei karda kasutada värve, sõltumata aastaajast. Meenus kohe Signe Kivi. Peale selle, et ta oskab värve imeliselt kokku sobitada, kannab ta need alati ka välja. Palusin Signet oma esimeseks kliendiks, sest mulle kui disainerile on ta ideaalne persoon, eelkõige oma julge riietumise ja aksessuaaride kasutamise tõttu.

Lõputöö eesmärk on uurida disainiprotsessi erinevaid etappe: eeltöö kliendiga, kavandamine ja prototüüpimine, tootearendus, millele järgneb kliendile parima toote üleandmine. Seejärel toote läbipõrumine või kasutuse võtmine. Kinnaste valmistamisel jälgin tema senist rõivastumist, samuti võtan arvesse tema eelistused. Nahast kindad on käsitsi õmmeldud.

Nelja aasta jooksul pakkus mulle enim huvi Juta Möldri kindakursus. Kinda õmblemine on aeganõudev, kuid samas meeldiv tegevus.

Uurimisallikana kasutan intervjuud kliendiga. Tahan teada saada, millised on tema kui kliendi vajadused ja eelistused kinnaste osas. Samuti uurin, missugune on olnud tema riietumine läbi aegade. Infot kliendi kohta on mugav hankida ka internetist, kuna tegemist on avaliku elu tegelasega. Lisateabe jaoks kasutan kirjandust.

1. Ajatelg

Järgnevalt kirjutan ajateljel lahti Signe senise eluloo, mille kõrval võrdlen maailmas toimuvat aastatel 1960-2000. Vasakpoolses lahtris toetun Vilve Undi moe- ja trendide prognoosi kursusel koostatud materjalidele. Paremal pool ajatelge välja toodud info tuleneb Signe Kiviga teostatud intervjuust ja kasutatud kirjandusest.

Joonis 1. Ajatelg

1.1 Signe Kivi ajajoon

Signe elu esimesed mälestusväärsed aksessuaarid olid kootud labakindad, mis käisid kaela tagant nõõriga kinni, et nad ära ei kaoks. Hoolimata sellest tuli iga talv ikka mitu paari kindaid juurde muretseda. Ka täiskasvanueas on ta tihti unustanud ilusaid nahkkindaid ja vihmavarje - mõlematest on tal alati väga kahju, sest ta püüab endale pigem vähem, aga kvaliteetseid ja pisut ka silmatorkavamaid aksessuaare soetada. (Lukk 2019)

Esimeseks ja kõige suurimaks eeskujuks peab Signe oma kooliõpetajast ema, kellel oli ja on väga hea stiili- ja värvitaju. Kodus õmmeldi kõik riided ise. Ema lubas, et kui Signe õmblema õpib, võib teha endale just nii lühikese seeliku kui ise tahab. Tahtis ja õppis - alates seitsmendast klassist õmbles endale kõik riided ise. Valmiski vaid 35cm pikkune miniseelik. Peale seda Signe kudus, heegeldas ja tikkis - seda tegid tol ajal tema klassis pea kõik tütarlapsed. (Lukk 2019) Suurimaks etiketi õpetajaks peab Signe algklassiõpetajat: “Uskumatult kaunis naine. Alati sätitud lokilise soenguga, kergelt meigitud, kaharate seelikute ja piitspeene pihaga. Kaunid kontsakingad jalas... jumalik!” (Lukk 2019)

Signe vanaisa ja onu olid tollal kuulsas ETKVL-i laos tööl. Aeg-ajalt oli neil võimalik osta peenemat kraami, mis polettidele ei jõudnudki, vaid vahetati ja müüdi muu defitsiitse kauba vastu. Riided õmbles Signe ema kõik ise. Selleks harutati täiskasvanute kantud mantlid, jakid ja muud rõivad lahti ning tehti neist pere noorematele ikka ja jälle uusi. (Nõu 2015)

Foto 1. 4.klassi õpilane Signe ema ja õega 1968, Tallinn Foto: Erakogu - Ursula Nõu

Moealasteks mõjutajateks peab Signe välismaiseid moe- ja filmiajakirju, mis tol ajal olid suureks harulduseks. Samuti Tallinna Moemaja suurejoonelised moedemonstratsioonid ja mõned eriti stiilsed mannekeenid. Signe mäletab, et tüdrukutega kiirustati koolist koju ja võidu ajalehekioskisse, sest kord nädalas tuli sinna ainult mõni eksemplar Poola ja Ungari filmiajakirja “Film A Divadlo” ja “Kobieta”. (Lukk 2019)

Foto 2. Film a divadlo Magazine 1965 Foto: Romy Schneider

Seal oli mustvalgeid ja häguseid värvilisi filmistaaride pilte, mida lõigati-kleebiti oma laulukettesse. Need on Signel siiani alles. Loomulikult oodati paljudes kodudes, millal ilmub järjekordne "Siluett", ka seal sai ikoonilisi pilte ja ainuüksi moejooniste pärast tasub neid ajakirju ikka ja jälle sirvida. Signe perekonnale saadeti Uus-Meremaalt kaugete sugulaste poolt ka sealset "Woman's Weekly"-t ning seal sai ta oma moe-uudishimule inspiratsiooni. (Lukk 2019)

Aksessuaaridest oli Signe perekonnal pisut alles “vanast heast Eesti ajast”, aga peaaegu kõike tehti ise järgi: kõrvarõngaid, pärleid, võösid. Juba noore kunstnikuna trükkis ta endale mustrilisi sukkpükse ja maalis kingi. Näiteks olid vahepeal moes pitsilised sukkpüksid. Osteti puuvillaseid laste sukkpükse ja harutati üks silm lahti - tulidki ideaalsed pitsilised! Tehti ka moekaid marjalisi rinnaehteid - suurtest puupärlitest marjad, värvitud nahast lehed ja traadist varred. Neid kanti mantlite peal. (Lukk 2019)

Elu tähtthetkeks peab ta ERKI-sse sissesaamist. ERKI-sse sai Kivi esimese korruga sisse. Ta läbis konkursi, kus nelikümmend inimest kandideeris kahele kohale. Viie aasta pärast sai temast diplomeeritud tekstiilikunstnik. Avalikkuse ette kerkis Kivi 80-ndate lõpul eelkõige naisliikumise juhina. (Karell ja Tali 2005)

Vabaduselaine tuli Signe ellu just õigel ajal, osaleti perega kõigil öölaulupidudel ja vist ei möödunud päevagi, kui ta ei istunud mõnel rahvakoosolekul. Mõttekaaslastega asutati ka Eesti Naisliidu taastamise algatusrühm, kus võideldi loomuliku sünnituse eest - Signe oli valitud delegaadina ka Eesti Kongressi saadik. Ta meenutab, et seal oli uhke tunne. (Lukk 2019)

Foto 3. Signe perega laulupeol 1988, Tallinn Foto: Erakogu - Ursula Nõu

1993. aastal avas Signe Kivi Hilpharaka – moodsate rõivaste ja ehete poe, mille kohta ta pikkade punaste juuste lehvides kirglikke intervjuusid andis. Kui poodides laiu pükse pole, tuleb need ise teha. Et milleks meile Poola ja USA riided?“ Eestis osatakse veel niiti nõela taha ajada,” kuulutab Kivi. Temast saab oma rõivakaupluse kõige suurem elav reklaam. “Ma loon müüte,” ütleb Kivi, “mille kaudu oma kunsti müüa.”(Karell ja Tali 2005)

1993. aastal teatab Kivi, et on Tallinna linnavolikogusse kutsutud. Ja peagi sukeldubki ta poliitikasse. Kivi teeb läbi imidzimuutuse, kus ta hipiseelikud ja tanksaapad vahetab välja ontlike kostüümide vastu ning pikast punasest juuksepehmakast saab stiliseeritud poisipea. (Karell ja Tali 2005)

Kui Signest sai Eesti Kunstiakadeemia rektor, muutusid tema kleidid vaoshoitumaks, ent jäävad endiselt stiilseks. Rektori ametikett seadis omad piirangud nii kleidile kui ka kandjale. (Raitar 2005)

Signe Kivi võib kroonida üheks legendaarsemaks Eesti Vabariigi presidendi vastuvõtu külaliseks läbi aegade. Tema tualetid on moodustanud omaette näituse.

„Algul oli tunne, et rektori ametiketi kleidiga sobitamine võib osutuda keeruliseks. See näis esmapilgul kiirgavat jõulist mehelikkust ja kahtlesin, kas ma suudan seda välja kanda. Hiljem ametikette võrreldes hindasin Kunstiakadeemia oma kõigist kaunimaks, see eristus selge vormiga ning sobitus kenasti nii naise kui ka mehe piduliku riietusega. Rektori keti sulandamine oma komplektide juurde muutus pigem toredaks väljakutseks.” (Samoson 2018)

„Kui esimest korda oli au ja õnn olla kutsutud vastuvõtule, siis kandsin ma valget kleiti. Tagantjärele mõtlen, et see on nagu Nataša esimene ball. Tollal ma aga niimoodi ei mõelnud. Kleit oli valmis, tahtsin kunstnike liidu pidulikul üritusel silma paista. Meie, kunstnikud, käime üldiselt mustas või tumedas.“ (Kallas 2018)

Signe Kivi rääkis, et talle meeldivad lihtsad vormid ja seda, et kleit hoiaks – et ta ei oleks väga voldiline. Viimasel ajal on sinine Signe Kivi lemmik värvidest. Ja mitte tuhm tumesinine, vaid erksinine. Ta ei jaksanud ära kiita Eesti lipu värve. „Kui ikka Eesti lipp taevas lehvib, no ei ole ilusamat lippu,“ arvas Signe Kivi. (Kallas 2018)

Lemmikuteks on olnud must ja valge. Need on ka seepärast head, et nende kõrval säravad kõik teised värvid. „Ma armastan kontraste,“ ütles ta. Ja ka lillaga on tal oma suhe. Ammu enne seda, kui temast sai kunstiakadeemia rektor, oli see üks ta lemmikuist. „Armastan kombinatsioone – lilla, sinepikollane, mereroheline...“ (Kallas 2018)

1.2 Moemaastik 1960-2000

Valisin uurimiseks selle perioodi, sest sel perioodil sündis ja sirus edukaks naiseks Signe Kivi. Kõne all oli hipimood, inimesed hakkasid aina rohkem kandma seda, mida nad ise soovivad, ilma kedagi järgimata. Tolleaegne mood on põnev ka seepärast, et puudusid sotsiaalmeediakanalid kus *influencerid* moenõu annavad, vaid enamus teavet saadi ajakirjadest.

1.2.1 Tallinna Moemaja

Tallinna Moemaja asutati 1950. aastate lõpus ning kuulus Nõukogude Liidu Kergetööstuse Ministeeriumi alluvuses tegutsenud moemajade võrgustikku. (Etevičiūtē jt. 2012 :109)

Tallinna Moemajalt, nagu teistelki kergetööstuses tegutsenud moemajadelt, oodati kolme peamise ülesande täitmist: 1) tööstuslike mudelite kavandamist ja väljatöötamist, 2) uute mudelite väljatöötamine moeateljeedele ja õmblustöökogade individuaaltellimuste tarvis ning 3) moe üldine propageerimine.

Nõukogude Liidus ei mõeldud propaganda all turumajandusele iseloomulikku otsest reklaamimist või turundust, kuigi iga moemaja tutvustas oma uusi mudeleid klientidele, tavalistele meestele ja naistele ning tööstusettevõtete esindajatele nii moedemonstratsioonidel kui ka oma kataloogides. Propaganda hõlmas olulise osana ka nõukogude kodanike kasvatust ning hea maitse arendamist ja korralike rõivastumisviiside õpetamist. Tallinna Moemaja "propageeris" moodi Tallinna Estonia teatris ja hiljem suures Kalevi spordihallis regulaarselt korraldatud moedemonstratsioonidel, kuid tutvustas uusimat moodi töölistele ja põlluharijatele kohapeal, tehes väljasõite teistesse linnadesse ja küladesse. (Etevičiūtē jt. 2012 :119)

Moedemonstratsioonid olid - eriti alguses - väga populaarne meelelahutus. Aega ja raha nende korraldamisel kokku ei hoitud. Tallinnas - nagu ka Moskvas GUMi kaubamajas - tegi demonstratsiooni saatemuusikat elav orkester. Nagu kõikidel Nõukogude Liidus korraldatud moedemonstratsioonidel, oli õhtujuht moemaja spetsialist, kelle ülesanne oli lisaks uute mudelite tutvustamisele anda publikule juhtnõore moe ja korrektse rõivastumise ajaloo, üldiste moesuundumuste ja uusimate trendide kohta. (Etevičiūtē jt. 2012 :119)

Tallinna Moemaja - nagu ka paljud teised Nõukogude Liidu moemajad - tootis ise väikesi rõivaseeriaid, mida müüdi Tallinna parimates rõivakauplustes. Nõukogude Liidu moeloojad ja spetsialistid hankisid aktiivselt oma masstoodanguga tegelevatele ettevõtetele väikeste seeriaste sissetoomis ja müügiõigusi. See oli nagu omaette moemajade butiik, kui kasutada kapitalistlikus Läänes moekaupade poe kohta kasutatud väljendit. (Etevičiūtē jt. 2012 :119)

Moemaja regulaarselt korraldatud moedemonstratsioonidel Tallinnas ning ka mujal Nõukogude Liidus toimuvatel moedemonstratsioonidel tuli tutvustada kõikvõimalikke

meeste, naiste ja laste argisemaid ja pidulikumaid aksessuaare. Moedemostratsioonid olid eriti 1950. ja 1960. aastatel väga populaarsed Peagi seisid nad samalaadse dilemma ees, mis puudutas moemajade tegevust ka laiemas mõttes: kui moemajad kavandasid ja tutvustasid argipäeva- ja tööriivaid liiga suures mahus, ei olnud moedemonstratsioon kuigivõrd huvipakkuv. Kui neis domineerisid hoopis pidulikumad ja elegantsed riivad, oli üritus meelelahutuslik. Tavalistele, oma riietumisstiili uusi ideid ja innustust hankima tulnud naistele kättesaamatuks jääv. Sama probleem tabas ilmselt ka Tallinna Moemaja moedemonstratsioone 1980. aastatel - Nõukogude Liidu eksistentsi viimastel aastatel ja perestroika ajal. Teine põhjus võis muidugi ka olla selles, et moele tekkis rohkesti konkurente muu meelelahutuse mahu suurenemise näol. (Etevičiūtē jt. 2012 :136)

Foto 4. Foto: Anne Metsis

1.2.2 Siluett

Siluett oli Eesti moekunsti järjepidevuse kandja. Lisaks moele ning puhtale ilule pakkus Siluett palju harivat: moeajalugu, rahvusliku tekstiilipärandi tutvustamist jm. (Saar 2015)

Hinnatud olid ajakirja lõikelehed, mis võimaldasid defitsiidi ajastul kõigil soovijatel ise moekaid riivaid valmistada. (Kultuuritoimetus 2017)

Tänu Siluetis avaldatud piltidele teati täpselt, millist kangast poest osta ning milliseid rõivaid sellest valmistada. Ja loomulikult olid väga hinnas ja populaarsed Silueti lõikelehed, mis tegid riiete meisterdamise lihtsamaks. Eriti hinnatud oli nõuanderubriik Kirjakast, mis aitas naiseks olemisele kaasa, tehes seda lohutava ja sõbraliku tooniga. (Saar 2015)

Näide:

Tere, austatud seltsimees.

Nägin ajakirjas teie aadressi ja otsustasin Teile kirjutada. Mu nimi on Niina, õpin 7. klassis. Mu ema on kooli direktor. Isa on ka direktor, ainult et vabrikus. Meil on auto „Moskvitš“-412. Me elame hästi. Sellepärast kirjutangi Teile. Palun saata mulle pikad värvilised kummisäärrikud nr 35–36 ja jämedakoeline kootud kampsun suurusele 44, värv pole tähtis. Kirjutage, kuidas on Teie nimi ja kes Te olete? Kui on, siis saatke oma foto. Saatke kõik hästi ruttu.

Lugupeetud sm Vorobjov!

Ajakirja „Siluett“ toimetus sai Teie tütrelt kirja, mille saadame teile edasi. Arvame, et 13–14-aastaselt peaks laps olema riietuse suhtes pisut tagasihoidlikum ning võõraste täiskasvanute suhtes aupaklikum. Oleme veendunud, et isegi kahe direktori ja „Moskvitš“-412 omanike tütar – see just annabki Niina silmis talle erilise väärtuse – peaks lahendama oma garderoobi küsimused vanemate nõusolekul. Niina kiri on ere näide selle kohta, kuidas kahel tööst hõivatud ja arvatavasti intelligentset inimesel kasvab perekonnas laps – väikekodanlase musternäide.

Tere, austatud seltsimees.

Sain Teie kirja ja näitasin seda papale ja mammale. Na lugesid selle tähelepanelikult läbi ja ütlesid, et nende tüdrit ei tohi solvata. Ja mina pole enam 13 ega 14 aastat vana, vaid sain 2. aprillil 15. Kui ma teile juba kirjutasin, siis tähendab see seda, et mul lubati need asjad

muretseda. Mis puutub väikekodanlasse, siis siin teete halvasti. Oma vanemate ainuke tütar ei tohi olla teistest halvem. Nii et ma palun saata mulle värvilise kummissaapad, valge villane või nailonkampsun ja moodsad kingad. Ma pole Teie peale vihane, see pole mul kombeks.

(Siluett 1972 talv lk 50) (Saar 2015)

2. Persoonikinnaste valmistamine

Klient / kasutaja / ostja

Disain on algupäraselt tegelenud kasutajaga - inimesega, kes otseselt kasutab ettevõtte teenust või toodet. See on suhteliselt lihtne suhe, kuna kasutaja vajadused, soovid ja hirmud on suhteliselt üheselt kaardistatavad. Selleks, et äritegevus oleks edukas, peame täpselt mõistma, millised on meie klientide, kasutajate ja ostjate vajadused, et saaksime neile adekvaatselt vastata. Kui me tahame kedagi mõista, peame uurima. (Lehari, Meister, Melioranski, Pärn, Siimar 2012 :42;43)

2.1 Disainer ja klient

Kõige enam mõjutab toote välimust selle ülesehitus ehk konstruktsioon ja materjalivalik, mis omakorda määrab või mille on määranud tootmistehnoloogiad. Lihtsate ja disaineritega enim seostatud toodete juures - nagu mööbel ja rõivad - on see iseenesestmõistetav. Neid ei eksisteeri ilma, et disainer oleks nende konstruktsiooni ise loonud. Tehnilisemate ja komplekssemate toodete puhul sünnib ülesehitus inseneride projekteerimise tulemusel. Nende kahe - disaini ja inseneeria, ühtsama arendustööd tegeva lähenemise sujuvas ühendamises seisnebki turul edukate ja inimestele kõnekate toodete loomise saladus. (Lehari jt. 2012 :11)

Kuid enne, kui tekib konstruktsioon, peab selgelt mõistma, milleks eset luuakse. Iga toote mõte väljendub tema funktsioonis, mis kirjeldab toote sooritust ja tema eksistentsi põhjust, kuid ei kirjelda seda, mis vormis, kui käepäraselt ja arusaadavalt see sooritus saavutatakse. (Lehari jt 2012 :11)

Disaini loodavad väärtused on eelkõige pehmete killast. Kõige kesksamaks neist peame eseme tähendust inimesele. Tähendus võib tekkida toote erilistest omadustest, suurepärasest tööst või naudingust, mida selle omamine või kasutamine inimesele pakub. Tähendus kätkeb endas toote eksistentsi mõtet. Kui suudame luua lahendusi, mis inimestele korda lähevad, loomegi eeldused kestvaks ja edukaks lahenduseks turul. Kuid toode üksi ei ole alati tähenduse loojaks. Must T-särk, mille rinnal tähed CK, kannab selgelt vaid brändi väärtusi. Dysoni tiivikuta ventilaator võlub meid oma elegantse

tehnoloogia ja kasutusega. Vanaisale kuulunud ebamugav kiiktool kannab endas aga vaid meile mõistetavat tähendust meie isiklike emotsioonide ja mälestuste näol. (Lehari jt. 2012 :12)

Kasutajate soost tulenevad eripärad mõjutavad toodete ja teenuste kasutatavust suuremal määral kui teemasse süvenemata arvatagi osatakse. Naised on vaikselt ja sihikindlalt liikunud karjääriredelil kõrgemale, suurenevad nii nende sissetulekud kui otsustusõigused. Nii on naistele kui massiivsele ja järjest ostujõulisemale tarbijagrupile suunatud turg hoogsalt arenemas. (Lehari jt. 2012 :40)

Klientidena on naised lojaalsemad kui mehed ning sotsiaalvõrgustikes ja suusõnaliselt aktiivsed toodete soovitajad. Lilled ja roosa värv aga meelitavad vaid väheseid kaasaegseid naisi, selle välimusega tooted, mida veel turustatakse kui “spetsiaalselt naistele mõelduid”, pigem tõukavad neid eemale. Naised soovivad kasutada (ja seega ka osta!) asju, mis vastavad oma vormilt ja funktsioonilt nende vajadustele, kuid on ka mugavad kasutada. (Lehari jt. 2012 :40;41)

Soovisin oma kliendile luua funktsionaalse, ent silmapaistva toote. Tööprotsess sai alguse, mil võtsin kliendiga ühendust meili teel. Selgitasin oma töö eesmärgi ja küsisin, kas ta on huvitatud minuga koostöö tegemisest. Klient oli rõõmuga nõus. Olin positiivselt üllatunud, et Signe Kivi oli minuga koostööst väga huvitatud. Esimesel kohtumisel tutvusime ning vestlesime plaanidest. Kuna kliendil on väga kiire elutempo, oli keeruline sobivat aega kokku leppida. Otsustasime lõpuks, et intervjuu vastused saadab ta meilile. Kuna tegemist on avaliku elu tegelasega, leidsin palju infot ja fotosid internetist.

2.2 Värvid

On teada, et värvid mõjutavad tegusalt inimese organismi ning tema närvisüsteemi. (Kammal ja Tihase :124)

Värvid on alati seotud meid ümbritseva materiaalse maailmaga, mingisuguste nähtuste või sündmustega. (Kammal ja Tihase :125)

Iga inimene eelistab ühel või teisel põhjusel mingisugust värvi teistele ning see mõjutab värvide tajumisel saadud emotsiooni iseloomu. Näiteks on tähele pandud, et maainimesed

eelistavad rohkem selliseid värve, mida looduses esineb vähe - punaseid, oranže, siniseid jt. Linnainimesed aga eelistavad rohkem loodusvärve. (Kammal ja Tihase 1978 :125)

Must – müstiline, võimukas, elegantne (Black...2017)

Violetne - rahutu, koormav; on eriti õilis, kutsub esile nukruse. (Kammal ja Tihase 1978 :127)

Purpurvioletne - luksuslik, uhke, kõrgendav. (Kammal ja Tihase 1978 :127)

Oranz - pidulikult rõõmus, soojendav; assotsieerub päikesega, helgiga. Mõjub virgutavalt, erutavalt; erinevates olukordades võib mõjuda nii rahustavalt kui ärritavalt. (Kammal ja Tihase 1978 :127)

Punane - erutav, elav, palav; assotsieerub tule ja verega, ohuga, kirega; ergutab inimese tegevust. (Kammal ja Tihase 1978 :127)

Kollane - ergutav, kerge, seltsiv, rõõmus, assotsieerub päikesevalgusega ning rõõmsa päikesepaistelise hommikuga. (Kammal ja Tihase 1978 :127)

Sinine - süvendunud, tagasihoidlik. (Kammal ja Tihase 1978 :127)

2.3 Vorm ja stiil

Signe Kivi: „Mul ei ole värvidega piire. Ma ei karda värvi, aga ma ei karda ka mittevärvi.” (Viira 2018) Eelpool tsiteeritud lause iseloomustab minu klienti väga hästi. Just seetõttu ongi Signe mulle, kui disainerile ideaalne klient. Kuigi tegemist on kunstiinimesega, ei seadnud ta mulle lõigete või värvide osas piire ette. Arvestasin sooviga, et ühel kindapaaril võiks olla domineerivaks värviks oranž. Võtsin kliendi soovi arvesse ja alustasin kinnaste modelleerimisega. (Lisa 1 ja 2)

2.3.1 Kinnas 1

Märksõnad: korrektsus, suletus, kinnine joon, enesekindlus, sidusus, sõltuvus

Foto 5: Silvo Voznesenski

Minu klient Signe näeb alati soliidset kaunist välja, tal on hea stiilitaju ning oskus olla naiselik ilma end paljastamata. See kindapaar on inspireeritud tema maitsekast rõivakusest, mis on alati olnud silmapaistvalt kirev. Nagu mustvalgelt fotolt näha, nägi Signe juba noore tütarlapsena äärmiselt graatsiline välja. Esimene kindapaar on inspireeritud fotol olevast jakist. Et muuta kindapaari veel omanäolisemaks, nagu seda on ka nende kandja, muutsin lõike veelgi erilisemaks lisades põidlani väljaulatuva kandi. Värvivalikus toetusin Signe senisele värvikale riietusele. Oranz sobib kliendi punase peaga suurepäraselt, lilla ning sinine lisavad veidi efekti. Kolleksiooni luues võtsin arvesse ka seda, et Signe armastab musta. Sihtlid jaandid koos mustaga tulevad oma säras paremini esile. Valminud kindapaar on ideaalne kaaslane päevadel, mil Signe on suuremalt jaolt musta riietunud ning soovib oma väljanägemisele särtsu lisada.

Foto 6: Allikas: Kapist Välja, ERR

2.3.2 Kinnas 2

Märksõnad: naiselik voolujoon, voolavus, sujuvus

Foto 7: Silvo Voznesenski

See kindapaar on inspireeritud Signe presidendi vastuvõtu kleidist. Kinnastele annab omapärasust ümar lõige. See paljastab veidi kätt, samas jäädes soliidseks. Lilla ja sidrunikollase kooslus aitavad juba eemalt mõista, et tegemist on trenditeadliku daamiga. Punased sihtlid iseloomustavad Signe energilist naiselikku karakterit. Tasakaalukuse loomiseks kasutasin musta nahka, et luua ideaalne kontrast. Naiselik ümar joon muudab käe graatsilisemaks ja näiliselt saledamaks, sest tähelepanu on juhitud peenele käevarrele. Sümmeetriline joon iseloomustab kandja armastust korrektsuse vastu.

Sümmeetria tähistab kooskõllalisust, terviku üksikosade harmoonilist paigutust ruumis, ühtset kujundust mingi telje või keskpunkti ümber. Sümmeetriaga võib saavutada pidulikku, esinduslikku, ranget meeleolu, mis aga ülepakutuna, liigselt rõhutatuna võib mõjuda jäigalt, igavalt. (Kammal, Tihase :86)

Valminud kindad sobivad suurepäraselt jahedate kevadõhtute nautimiseks jalutuskäigul või jalgrattaga sõites.

Foto 8: Signe presidendi vastuvõtul. Foto: Hiis, 2004

2.3.3 Kinnas 3

Märksõnad: Sihikindlus, tugevus, julgus, kindel joon, konkreetsus, nn. *statement-i* looma ehk teatavaks tegema

Foto 9: Hilpharaka kaupluse avamine Tallinnas 1993 Foto: Erakogu - Nõu 2015

Kaunis kindapaar, mis paistab silma omanäolise lõike tõttu. Mõnused särtsakad kaaslased, mis paistavad silma oma praktilisusega - need on kliendi soovil pika lõikega ja hoiavad ka jahedamal päeval käevarre soojas.

Kavandamisel sain inspiratsiooni Signe omanäolistest pükstest, millel on kasutatud triibulist kangast. Triibu tõin sisse ka kindalõikele. Lõige sümboliseerib kliendi enesekindlust ja julgust, mistõttu on tähelepanu toodud eelkõige nimetissõrmele.

Foto 10: Silvo Voznesenski

2.4 Kavandamine ja prototüübi valmistamine

Kindaid olin ma eelnevalt vaid ühe korra konstrueerinud Juta Möldri kinnaste valmistamise kursusel enda käe mõõtude järgi, mistõttu puudub pikaajaline kogemus. Harjutasin juhendajaga käelt mõõtude võtmist ja ühe korra proovisin mõõte võtta ka sõbranna peal.

Kui kohtusin Signega teisel korral, siis võtsin tema käe mõõdud. Saime pisut vestelda ka tema värvi - ja vormieelistuste teemadel. Võtsin kuuldut arvesse ja joonistasin kavandid. Värvivalikut tehes arvestasin sellega, et kliendile meeldib must koos mõne kirka värviga. See kajastub suuresti tema riietuses. Palusin tal valida, missuguste värvide kombinatsioonid on talle sümpaatsed.

Võtsin arvesse kliendi soovi, et kaks paari kindaid oleksid pikemad, kui minu kujundatud kavanditel. Õhukese musta 0,7mm galanteerinaha ostsin Tallinnast, Kangastuudiost. Eestist pole võimalik osta spetsiaalset kindanahka, mis oleks elastne ja õhuke, siis kasutasin kollektsiooni loomisel musta rõivanahka. Sõitsin spetsiaalselt Tallinnasse, et selle kvaliteedis veenduda. Internetist tellides poleks ma seda teha saanud.

Tumelilla seemisnaha, kollase kroompark kitsenaha, oranži ja helelilla lambanaha soetasin Pallase Nahadisaini osakonnast.

Konstrueerisin kliendi mõtude järgi kinda põhilõike. Õmblesin valmis proovikinda, et kliendile kinnast proovides saaksin lõikel parandusi teha. Kui prototüüp kinnas oli valmis, sõitsin Tallinnasse, et kliendiga kohtuda. Valminud kindal jäid keskmised sõrmed liiga pikaks ja põidlasuu sai liiga suur.

Kliendiga kohtumisele olin kaasa võtnud ka ühe varasema proovikinda, mille valmistasin 4.kursuse kevadsemestril Kerli Jõe Erialaprojekt - Materjalist Tooteks kursusel. Kinda lõige on pärit Evelyn Toomistu-Banani raamatust "Nahkkinnaste valmistamine. Practical Making of Leather Gloves. Labakud, sõrakud, sõrmikud" (Lõike suurus 6 3/4). Palusin kliendil seda proovida. Selgus, et selle lõike järgi valmistatud kinnas istub tema käes ideaalselt, ainult väikese sõrme juurest on vaja kohendada. Otsustasin, et kasutan seda lõiget ja kohandan seda vastavalt kliendi käele sobivaks. Selle lõike järgi kolm paari kindaid valmisid. Tegin vajalikud korrektuurid Evelyn Toomistu-Banani sõrmkinda olemasoleval lõikel nr 6 3/4.

2.5 Persoonikinnaste valmistamine

Esimene kindapaar

Stiliseerisin kavandite järgi lõiked ja lõikasin need nahast välja. Liimisin sihtlitele ja põidlanurkadele tugiteibid. Õmblesin kokku dekoratiivsed pealsedetailid, kinnitasin ja õmblesin põidlad. Liimisin ärapöördele musta 1cm laiuse õmbluskandi, mille kinnitasin diagonaalpistega. Liimisin kummiliimiga kinni peopesa sihtlid ja kinnitasin õmblusega, ning omakorda kinda pealmised sõrmedetailid sihtlitega. Seejärel õmblesin diagonaalpistega kinda külje kuni kindasuu servani. Õmblesin juurde monogrammi.

Teine kindapaar

Stiliseerisin kavandite järgi lõike ja tegin vajalikud korrektuurid. Lõikasin põhilõike lahti ja seejärel ka nahast detailid. Liimisin sõrmevahedele ja pöidlanurkadele tugiteibid.

Fikseerisin kollase ja lilla kandi nahale ja seejärel lõikasin paberinoaga kaared. Kinnitasin õmblusega pealmised kaarjad detailid. Õmblesin kinni pöidlad, seejärel peopesa poolsed sihtlid, mille eelnevalt olin vähese kummiliimiga kinnitanud. Seejärel õmblesin pealmise osa kuni kindasuuni. Õmblesin alläärtesse kandid kinnitades samal ajal kinnaste sisse oma monogrammid. Katsin trukid nahaga ja pressisin need kantidele. Katsin trukid nahaga ja kinnitasin need kantidele.

Kolmas kindapaar

Stiliseerisin lõiget vastavalt kliendi poolt valitud kavanditele. Joonistasin valminud kavandi järgi uued lõiked. Lõikasin põhilõike detailselt lahti ja lisasin vajalikesse kohtadesse õmblusvaru. Lõikasin nahast detailid välja ja liimisin vähese kummiliimiga kokku.

Arutasin juhendaja ja konsultandiga läbi oma edasised sammud. Otsustasin jätkata õmblemist diagonaalpistega ja kasutada ärapöördel kanti. Kindanaha vastupidavuseks liimisin sõrmevahedele ja pöidlanurkadele tugiteibid.

Õmblesin kõigepealt pealmised detailid, seejärel allserva kandi. Õmblesin kindale pöidlad, seejärel sihtlid. Õmblesin külge monogrammid.

2.6 Viimistlemine ja kliendile üleandmine

Ühele kindapaarile õmblesin logo pahupoolele, kahele aga lõigete eripärasuste tõttu kindasuu peale. Panin kindad vajutuse alla, et need jääksid sirged.

2.7 Pakendamine, karbi valik

Fotosessioon toimus vihmasel maikuu pärastlõunal Tartu Raekoja platsi läheduses. Valisime taustaks neutraalse kiviseina, et modell Signe oleks kinnastega esiplaanil.

Kindad pakendan mustadesse pappkarpidesse, mis on täidetud siidipaberiga. Valisin musta värvi, et luua pisut neutraalsust. Karbid ja värvilised siidipaberid soetasin Snitty kunstitarvete poest.

2.8 Järeldused

Sain oma esimese kogemuse disainerina niivõrd põneva isiksusega. Tulenevalt internetist loetule teadsin, et Signe on huvitav persoon. Teda pisut tundma õppides sain teada, et ta on väga hõivatud naine, kuid kui ta midagi ette võtab, teeb ta seda hingega ja pühendunult.

Signe armastab värve ja igale disainerile on ta oma kireva eneseväljendusoskuse tõttu justkui unistuste klient, kuna nii saab kunstnik oma loomingut vabalt väljendada.

KOKKUVÕTE

„Ma armastan kontraste,“ ütles Signe. Ja ka lillaga on tal oma suhe. Ammu enne seda, kui temast sai kunstiakadeemia rektor, oli see üks ta lemmikuist. „Armastan kombinatsioone – lilla, sinepikollane, mereroheline...“ (Kallas 2018)

Käesolev persoonipõhine praktiline lõputöö annab ülevaate disaineri ja kliendi vahelisest koostööst. Mul on suur au, et minu kliendiks oli niivõrd põnev ja värvika karakteriga klient, nagu seda on Signe Kivi. Mulle kui disainerile on kasulik, et tuntud inimene minu toodet kannab, kuna nii jõuab see kiiremini ka laiemale klientuurini.

Töö eesmärgiks oli uurida disainiprotsessi erinevaid etappe: eeltöö, prototüüpimine, arendus ja tootearendus. Koostasın ajajoone, milles võrdlesin maailmas toimuvat Signe eluetappidega. Tutvusin kliendi rõivastumisega läbi tema senise moe-elu. Õppisin kliendi eelistusi ja vajadusi tundma viies temaga läbi intervjuu. Vajalikku informatsiooni hankisin juurde ka internetist, sest tegemist on avaliku elu tegelasega. Sain teada, et Signe esimeseks ja suurimaks eeskujuks on tema kaunis ema, kes õmbles kõik riided ise. Moealasteks mõjutajateks peab Signe välismaiseid moe- ja filmiajakirju. Samuti Tallinna Moemaja suurejoonelisi moedemonstratsioone ja eriti stiilseid mannekeene. Lõputöös heitsin pilgu ka Tallinna Moemaja ning ajakiri “Silueti” ajaloole. Teise peatüki esimeses pooles uurisin disaineri ja kliendi suhet, kirjutasin lahti inspireerivad värvid, vormi ja stiili. Teises pooles keskendusın personaalkinnaste kollektsiooni loomisele.

Tehtud töö ja kogemustele lähtudes julgen väita, et oluline on klienti tundma õppida ja luua tema elust koos ajahetkega tervikpilt. Ka väiksemgi detail võib olla tähenduslik ja mulle kui disainerile ideaalne inspiratsiooniallikas.

Kirjaliku töö allikad ja ajalooline taust aitasid aitasid luua kindakollektsioonile hea põhja. Sellest tulenevalt kasutasin julgeid värve mustaga luues kontraste ja huvitavaid lõikejooni.

Signe oli lõpptulemusega rahul. Loodan, et klient võtab minu loominguga igapäevasesse kasutusse, et oma niigi särtsakaid rõivaid veel omanäolisemaks muuta. Arvan, et kui klient on õnnelik, on ka eesmärk täidetud.

SUMMARY

"I love contrasts," Signe says. And she has a relationship with purple colour. It was one of her favourites long before she became the head of Academy of Arts. "I love combinations - purple, mustard yellow, sea green ..." (Kallas 2018)

This personalized hands-on thesis provides an overview of the collaboration between the designer and the client. It is an honor that my client was such an exciting and colorful character as Signe Kivi is. For me as a designer, it is useful for a well-known person to wear my product, because that way my product possibly reaches to more people.

The aim of this work was to study different stages of the design process: preliminary work, prototyping, development and product development. I compiled a timeline comparing the life periods in the world with Signe's life. I researched client's clothing through her life in fashion. I got to know the client's preferences and needs by interviewing her. I also got the necessary information from the internet because she is a public figure. I learned that Signe's first and greatest role model was her beautiful mother, who sewed all the clothes on her own. Childhood fashion was influenced by foreign fashion and film magazines. Also Tallinn Fashion House had great fashion shows and particularly stylish mannequins. At the end of the thesis I also researched the history of Tallinn Fashion House and the magazine "Siluett".

In the first part of the second chapter I explained the relationship between designer and client, discussed about inspiring colors, form and style. In the second half I focused on creating a personal collection.

Based on the done work and the experience I dare say that it is important to get to know the client and to create a complete picture of her life through the time. For me as a designer, even a smallest details can be meaningful and an ideal source of inspiration.

The sources of the written work and the historical background helped to create a good background for the glove collection. As a result, I used bold colors with black to create contrasts and interesting lines of cut.

Signe was happy with the end result. I hope that the customer will take my creations into everyday use in order to make her already brilliant clothes even more unique. I think that if the customer is happy the goal is fulfilled.

KASUTATUD KIRJANDUS

Lukk, K. (2019) *Autori intervjuu*. Tartu, 23.märts.

Ursula Nõu Signe Kivi: Pildipilku sai peegli ees korduvalt harjutatud [WWW]

<http://epl.delfi.ee/news/lp/signe-kivi-pildipilku-sai-pegli-ees-korduvalt-harjutatud?id=73218311> 9.04.19

Black Color Psychology and Meaning (2017) [WWW]

<https://www.colorpsychology.org/black/>

Ene Kallas Signe Kivi: Eestil on maailma kõige ilusam lipp [WWW]

<https://www.meiemaa.ee/index.php?content=artiklid&sub=6&artid=80621&term=signe%20kivi> 24.04.19

Marii Karell Piret Tali Missis Kivi oma parimas kõvaduses [WWW]

<https://epl.delfi.ee/news/kultuur/missis-kivi-oma-parimas-kovaduses?id=51005864>

23.04.19

Inga Raitar Signe Kivi 25 aastat kirge [WWW]

<https://annestiil.delfi.ee/uudised/signe-kivi-25-aastat-kirge?id=82301330> 16.04.19

Britt Samoson Signe Kivi eelistab presidendi vastuvõtul näha igavatele välismaa brändide asemel Eesti käsitööd [WWW]

<https://annestiil.delfi.ee/uudised/signe-kivi-eelistab-presidendi-vastuvotul-naha-igavatele-valismaa-brandide-asetel-estti-kasitood?id=82327395> 13.05.19

Eesti Rahva Muuseum, Siret Saar Eesti naiste hunnituse saladus? Ajakiri Siluett! [WWW]

<https://blog.erm.ee/?p=6825> 17.04.19

Kultuuritoimetuse, Avatakse näitus Tallinna Moemajast [WWW]

<https://kultuur.postimees.ee/4191639/avatakse-naitus-tallinna-moemajast> 16.04.19

Eesti Rahvusringhääling (11.17.2015) Kapist välja: Moeharidus [TV saade]

<https://arhiiv.err.ee/vaata/kapist-valja-moeharidus> 24.04.2019

Vikipeedia (2019) [WWW] <https://et.wikipedia.org/wiki/Must> 28.05.2019

Algi Viira Signe Kivi: „Mul ei ole värvidega piire. Ma ei karda värvi, aga ma ei karda ka mittevärvi.” [WWW]

<https://www.ohtuleht.ee/903948/signe-kivi-mul-ei-ole-varvidega-piire-ma-ei-karda-varvi-a-ga-ma-ei-karda-ka-mittevarvi> 28.05.2019

Golden furs Nahk on alati ajakohane, see on vanimaid rõivaste tootmise materjale [WWW] <http://www.goldenfurs.ee/index.php/lv/jce/apgerbu-kopsana> 28.05.2019

Linda Pärn Kuidas nahrõivaste eest õigesti hoolitseda? [WWW] <https://sobranna.postimees.ee/4362067/kuidas-nahkroivaste-eest-oiigesti-hoolitseda> 28.05.2019

Raamatud

Etevičiūtē, Ž. Gronow, J. Kivimäe, J. Komissarov, E. Martson, I. Ojavee, A. Paulus, K. Teeäär, B. Žuravlev, S. (2012) Mood ja külm sõda Tallinn: Eesti Kunstimuseum lk 109-136

Lehari, I. Meister, L. Melioranski, Ruth-H. Pärn, M. Siimar, J. (2012) Kuidas leiutada jalgratast? Tallinn lk 11-41

Kammal, U. Tihase, K. (1978) Disain Tallinn lk 124-127

Evelyn Toomistu-Banani (2011) Nahkkinnaste valmistamine. Practical Making of Leather Gloves Tartu lõikeleht lõige 6 3/4

Fotoviited

Mati Hiis 2004 Signe Kivi võistleb omaette klassis [WWW] <https://www.ohtuleht.ee/153407/signe-kivi-voistleb-omaette-klassis?mediaGallery=153407&mediaId=21276> 24.04.19

Ursula Nõu 2015 Signe Kivi: pildipilku sai peegli ees korduvalt harjutatud [WWW] <https://epl.delfi.ee/lp/signe-kivi-pildipilku-sai-pegli-ees-korduvalt-harjutatud?id=7321831> 27.05.19

Romy Schneider Film a divadlo Magazine [Czechoslovakia] (30 January 1965) [WWW] <https://www.famousfix.com/topic/film-a-divadlo-magazine-czechoslovakia-30-january-1965> 26.05.19

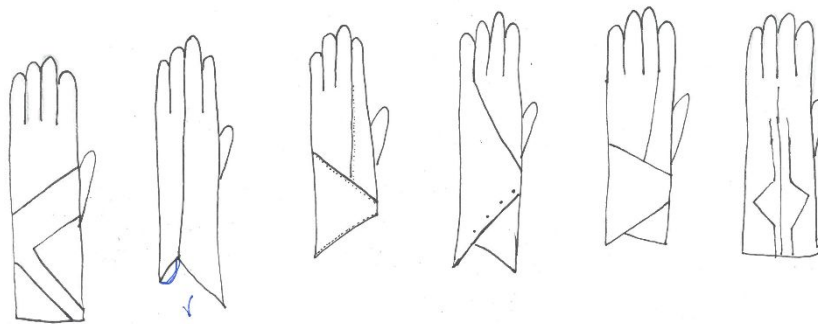
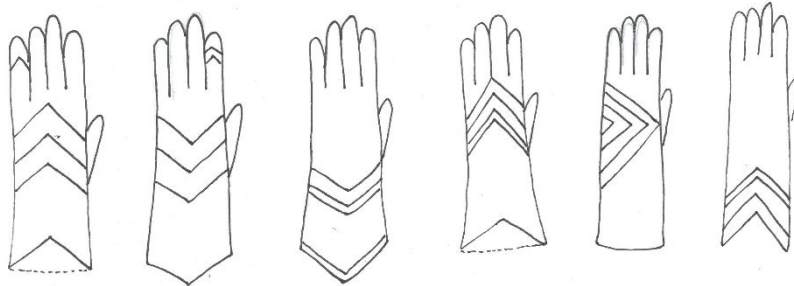
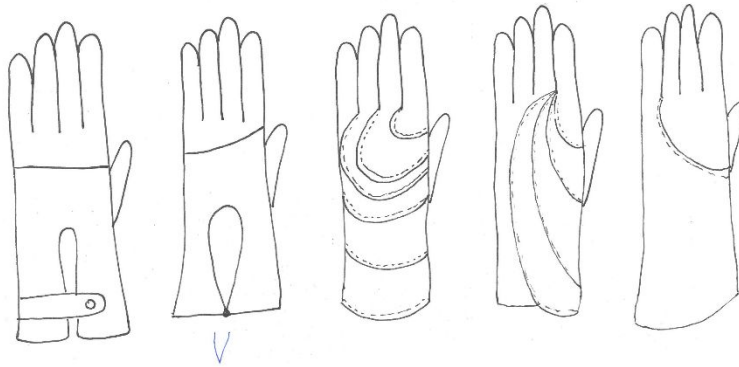
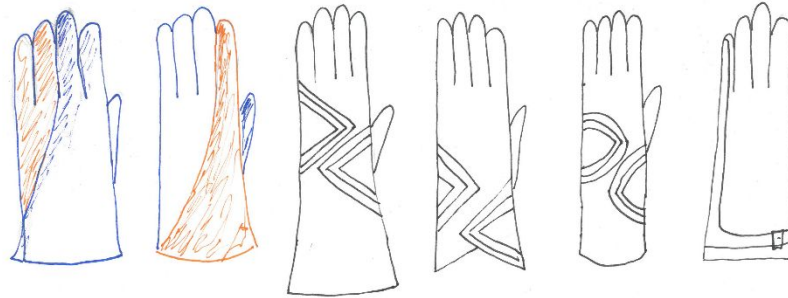
Ursula Nõu 2015 Signe Kivi: pildipilku sai peegli ees korduvalt harjutatud [WWW]

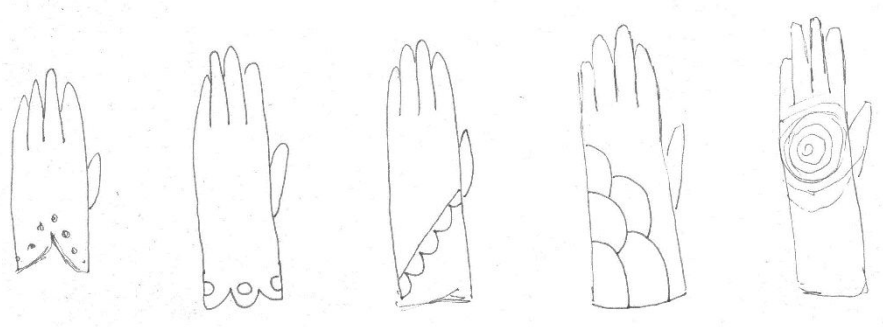
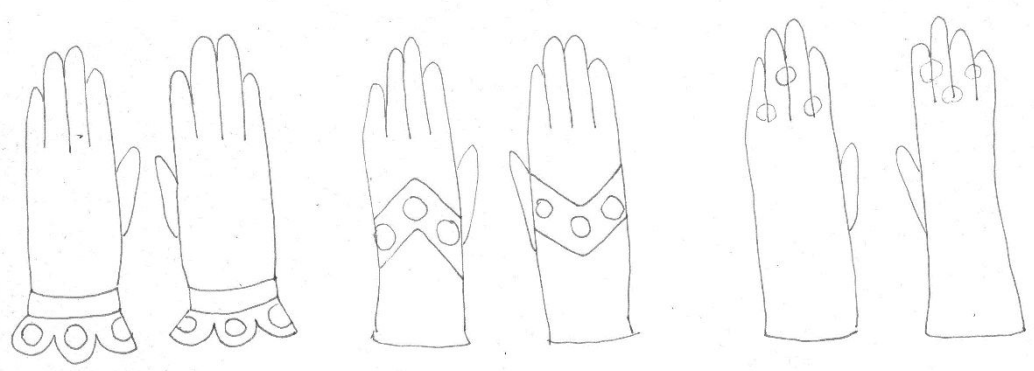
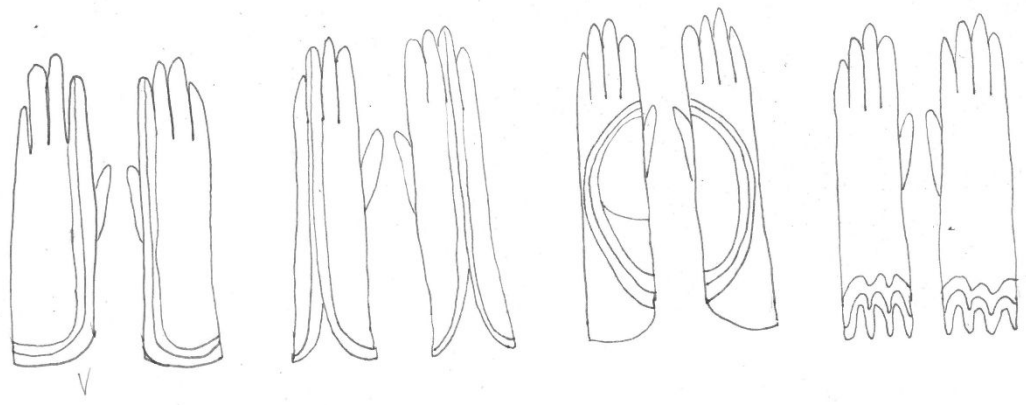
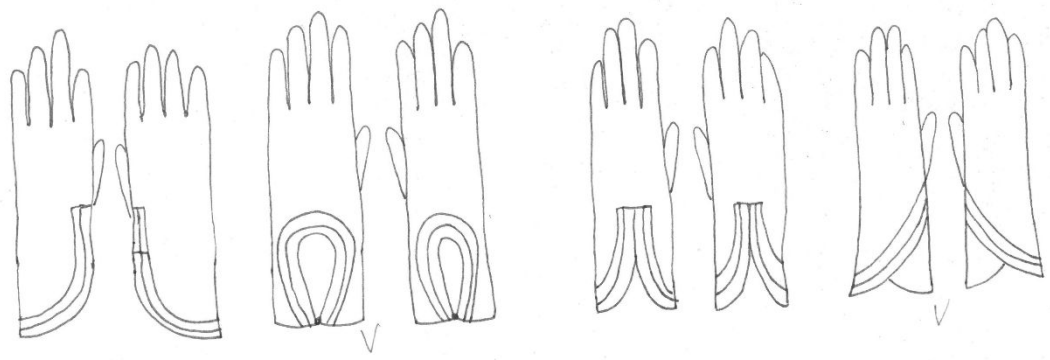
<https://epl.delfi.ee/lp/signe-kivi-pildipilku-sai-pegli-ees-korduvalt-harjutatud?id=7321831>
1 27.05.19

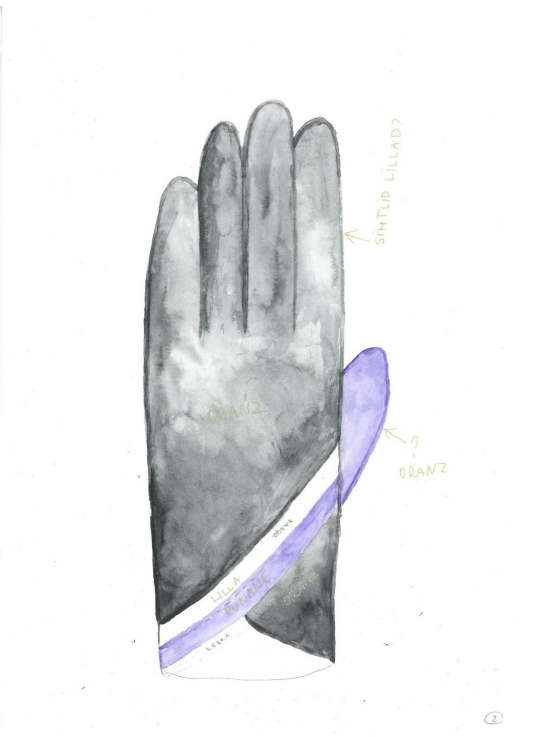
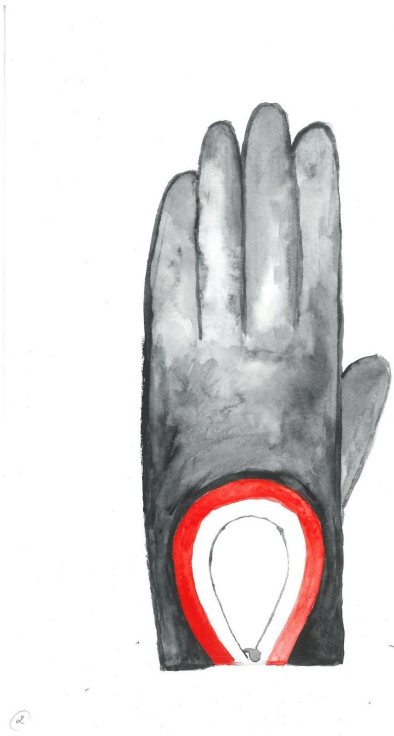
Anne Metsis Tallinna Moemaja: 1980-ndate defitsiiditingimustes aitas ideid ellu viia vaid tohutu kombineerimisoskus [WWW]

<https://eestinaine.delfi.ee/elud/tallinna-moemaja-1980-ndate-defitsiiditingimustes-aitas-ideid-ellu-viia-vaid-tohutu-kombineerimisoskus?id=82325550> 26.05.19

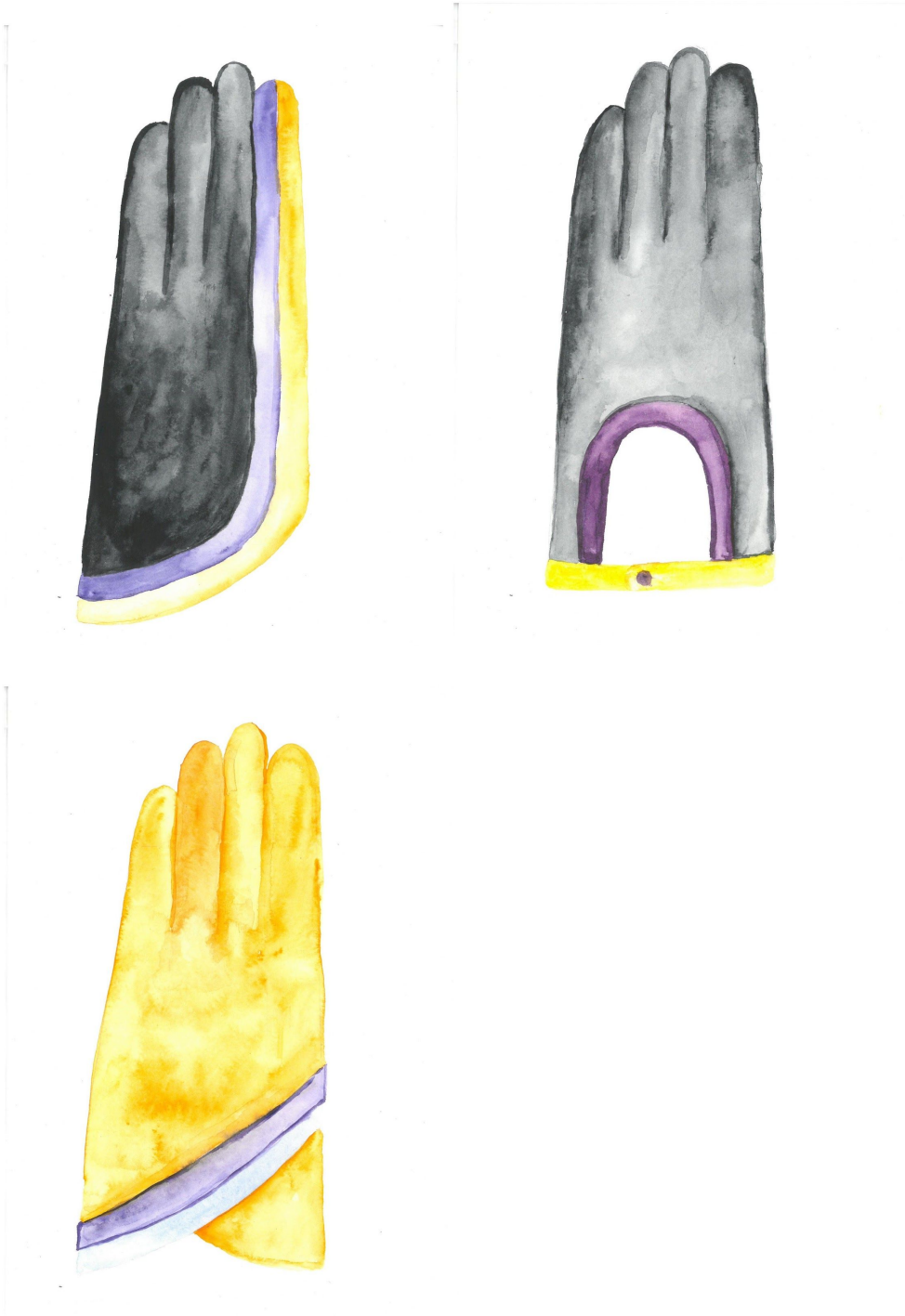
LISA 1. Visandid

LISA 2. Kavandid

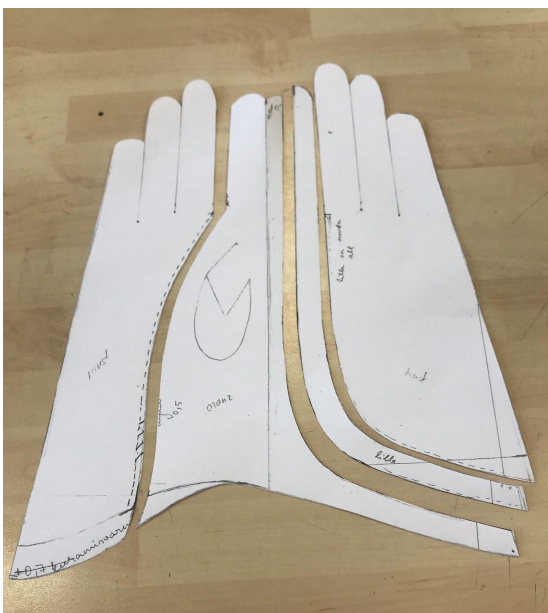

LISA 3. Tööprotsess

Proovikinnas

Lõike valmistamine

Kummiliimiga fikseeritud detailid enne dekoratiivpistet

Tugiteipide lisamine

Detailid enne õblemist

Kinda õblemine

Dekoratiivõmblus tehtud, enne sihtlite õmblemist

Sihtlite õmblemine

LISA 4. Logo

K A T I   Z U K K

Logo vektorgraafikas

LISA 5. Fotosessioon

LISA 6. Materjalikulu

Materjal	Mõõdud (cm)	CM ²	DM ²	Hind/dm ²	Kasutatud tüki hind
Must lambanahk	95x90	8,550	85,5	0,54eur/dm ²	46,17eur
Kollane kroompark kitsenahk	5x17	85	8,5	0,60eur/dm ²	5,1eur
Fuksia lilla seemisnahk kitsenahk	5x17	85	8,5	0,60eur/dm ²	5,1eur
Helelilla kitsenahk kroompark	20x18	360	3,60	0,60eur/dm ²	2,16eur
Oranž lambanahk kroompark	100x56	5,600	56,00	0,60eur/dm ²	33,6eur
Helesinine lambanahk kroompark	22x6	132	1,32	0,60eur/dm ²	0,80eur
Punane lambanahk	12x20	200	2,00	0,60eur/dm ²	1,2eur

Muud kulud	
Fotograaf	40eur
Transport	25eur
Furnituurid ja muu	5eur
Pakend	9.70eur
Logo klišee	10eur

Kokku: 183,80 eurot

LISA 7. Intervjuu Signe Kiviga

Millised olid Teie elu esimesed aksessuaarid, kindad?

Arvan, et esimesed mälestusväärased aksessuaarid olidki kootud labakindad, mis käisid kaela tagant nõõriga kinni, et nad ära ei kaoks. Hoolimata sellest tuli iga talv ikka mitu paari kindaid juurde muretseda ja tunnistan, et ka täiskasvanueas olen tihti kusagile unustanud ilusaid nahkkindaid ja vihmavarje - mõlematest on alati väga kahju, sest püüan endale pigem vähem, aga kvaliteetseid ja pisut vist ka silmatorkavamaid aksessuaare osta.

Mis olid erinevatel eluperioodidel päevakajalised sündmused (lapsepõlv, neiuiga jne..)?

Päevakajalised? Võimalik, et ma ei saa küsimusele pihta, aga.

- lapsepõlves soovisin kiiresti suureks saada, tahtsin ise otsustada, tahtsin oma ruumi, oma asju...

- neiupeaõlves unistasin, et saaksin esimese palga eest oma nina - maavanemate pool koera poolt koledaks purretud - ilusamaks lõigata. Unistasin armastusest ja abielust ja tervetest lastest.

Olen unistanud merevaatega kodust, aga leppinud, et see jääbki unistuseks.

Lapsepõlves olin kartlik ja üksildane, mäletan et televiisorist tulid igal õhtul sõjafilmid ja mul oli hirm, et kohe-kohe hakkab sõda ja Ameerika tuleb meile kallale...

Nooruses muutusin trotslikuks, eriti kõige nõukoguliku vastu ja muidugi oli ERKI-sse sissesaamine elu tähtsetk.

Vabaduselaine tuli mu ellu just õigel ajal, osalesime perega kõigil öölaulupidudel ja vist ei möödunud päevagi, kui ma ei istunud mõnel rahvakoosolekul. Mõttestaaslastega asutasime ka Eesti Naisliidu taastamise algatusrühma- võitlesime loomuliku sünnituse eest - ja olin valitud delegaadina ka Eesti Kongressi saadik. Küll oli seal uhke tunne!

Edasi on läinud nii, nagu minema pidi - olen alati olnud huvitatud kunstist ja avalikust elust - poliitikast.

Täna tegelen ideetasemel mitme kunstiprojektiga ja olen taas Riigikogu liige.

Kes olid mõjutajad maailmas, Eestis?

Küllap olid minu moealasteks mõjutajateks need vähesed "välismaa" moe- ja filmiajakirjad, mida nooruses õnnestus kuskilt laenata ja ribadeks vaadata. Samuti Tallinna Moemaja suurejoonelised moedemonstratsioonid ja mõned eriti stiilsed mannekeenid. Aga kindlasti on esimeseks ja kõige suuremaks eeskujuks olnud minu kooliõpetajast ema, kellel oli ja on väga hea stiili- ja värvitaju. Kodus õmmeldi kõik riided ise ja ema lubas mul, kui ma õmblema õpin - teha endale just nii lühike seelik kui ma ise tahan. Tahtsin ja õppisin ja alates seitsmendast klassist õmblesin endale kõik riided ise. Miniseeliku tegin 35! cm pikkuse, st. lühikese. Peale selle kudusin, heegeldasin ja tikkisin - aga seda tegid tol ajal meie klassis pea kõik tüdrukud.

Ajakirjadest - mäletan, et kiirustasime tüdrukutega koolist koju ja võidu ajaleheputkasse, sest kord nädalas tuli sinna ainult mõni eksemplar poola ja ungari filmiajakirja... "Film O Divadlo"? ja siis veel "Kobieta". (täpselt ei mäleta) Seal oli mustvalgeid ja häguseid värvilisi filmistaaride pilte, mida lõikasin-kleepisin oma laulikutesse ja need on mul siiani alles.

Loomulikult oodati paljudes kodudes, millal ilmub järjekordne "Siluett", ka sealt sai ikoonilisi pilte ja ainuüksi moejooniste pärast tasub neid ajakirju ikka ja jälle sirvida. Meie perekonnale saadeti Uus-Meremaalt kaugete sugulaste poolt ka sealset "Woman's Weekly"-t ning sealt sain oma moe-uudishimule inspiratsiooni.

Missugune oli etiketi kujunemine teatud perioodidel?

Suurimaks etiketiõpetajaks oli algklaassiõpetaja, uskumatult kaunis naine. Alati sätitud lokilise soenguga, kergelt meigitud, kaharate seelikute ja piitspeene pihaga. Kaunid kotsakingad jalas... jumalik!

Kust oli võimalik soetada erinevatel aegadel aksessuaare, rõivaid?

Midagi oli perekonnal alles "vanast heast Eesti ajast", aga peaaegu kõike tegime ise järgi: kõrvarõngaid, pärleid, vöösid. Juba noore kunstnikuna trükkisin endale ka mustrilisi sukkpükse ja maalisin kingi. Näiteks olid vahepeal moes pitsilised sukkpüksid. Ostsime puuvillaseid laste sukkpükse ja harutasime üle ühe silma lahti - tulidki ideaalsed pitsilised! Või tegime moekaid marjalisi rinnahteid - suurtest puupärlitest marjad, värvitud nahast lehed ja traadiist varred. Neid kanti mantlite peal.

Milliseid õpetajaid peate elus tähtsaks?

Kirjanduse-, vene keele- ja kunstiõpetaja olid mulle olulised, sest nad olid isiksused ja intelligentsed.

Mõtleme tagasi Nõukogude Liidu aegadele. Siis oli hinnatud aksessuaar erinevate piltidega kilekott. Kas Teie ka kandsite neid? Kui jah, oli Teil mõni lemmik?

Ei, kilekotte mina ei kandnud... kuigi tean, et kantud välismaiseid isegi triigiti läbi niiske kanga, et "uuem välja näeks". Mulle ei meeldi kilekotid (ehkki oste tuleb aeg-ajalt neisse pakkida) ja eriti kurb on tänapäeval minu meelest näha mehi, eriti vanu mehi kilekotiga... ma isegi ei tea, miks. Kurb. Kuidagi üksildane.

Kust saate tänapäeval ideid riietumiseks? Kas teil on lemmikuid brände (nii riided kui aksessuaarid)?

Kuidagi tulevad ideed iseenesest. Aga ka nähtud filmidest, muusikavideotest, kunstinäitustest. Jälgin huviga moemaailma ja salvestan inspireerivat mällu.

Mis on Teie lemmikud värvid?

Mulle meeldib must-valge kombinatsioon ja sinna kõrvale konkureeriv kirgas värv. Sinepikollane ja lilla, rohekassinine ja rooste ja sidrun, rodamiinroosa ja punane ja erinevad sinised, lilla ja roheline. Kõik need kombod on veel säravamad, kui kõrval on rohkem või vähem musta.

Kas Teil on mõni hingelise väärtusega aksessuaar?

Jah. Minu punaseks värvitud juuksed.

LISA 8. Nahkesemete hooldamine

Nahkesemetel ei tohi kasutada tugevatoimelisi lahuseid, nagu bensiin, atsetoon, lakieemaldi jm. Niiskeid nahkesemeid tuleb kuivatada ainult toatemperatuuril. Märja, rõsket ja niisket nahka ei tohi kuivatada soojendusaparaatide abil. Naha värv võib valguse suhtes tundlik olla, sestap tuleks nahka intensiivse valgusvoo eest kaitsta. Nahkesemeid ei tohi liiga sageli puhastada. (Golden furs 2019) Vesi muudab nahka drastiliselt. Kõige sagedasem nahkrõivaste rikkumise viga on nende märjast peast hõõrumine. Nahk on märjana õrn ja sellelt võib värv kergesti maha tulla. Mitte kasta nahkesemeid kunagi otse vee sisse ja kui need saavad puhastades niiskeks, siis pühkida mustus õrnalt maha. (Pärn 2018)

Nahktoodete hooldus

Nahkesemete kantavus oleneb suuresti tõhusast kaitsvast töötlustest.

Iga nahktoodet tuleb enne kandma asumist põhjalikult töödelda niiskuse ja mustuse eest kaitsva vahendiga.

Korralik kaitsev töötlus kaitseb märgade plekkide eest, aeglustab määrdumist ja aitab hõlpsasti eemaldada mitmesuguseid plekke. (Golden furs 2019)